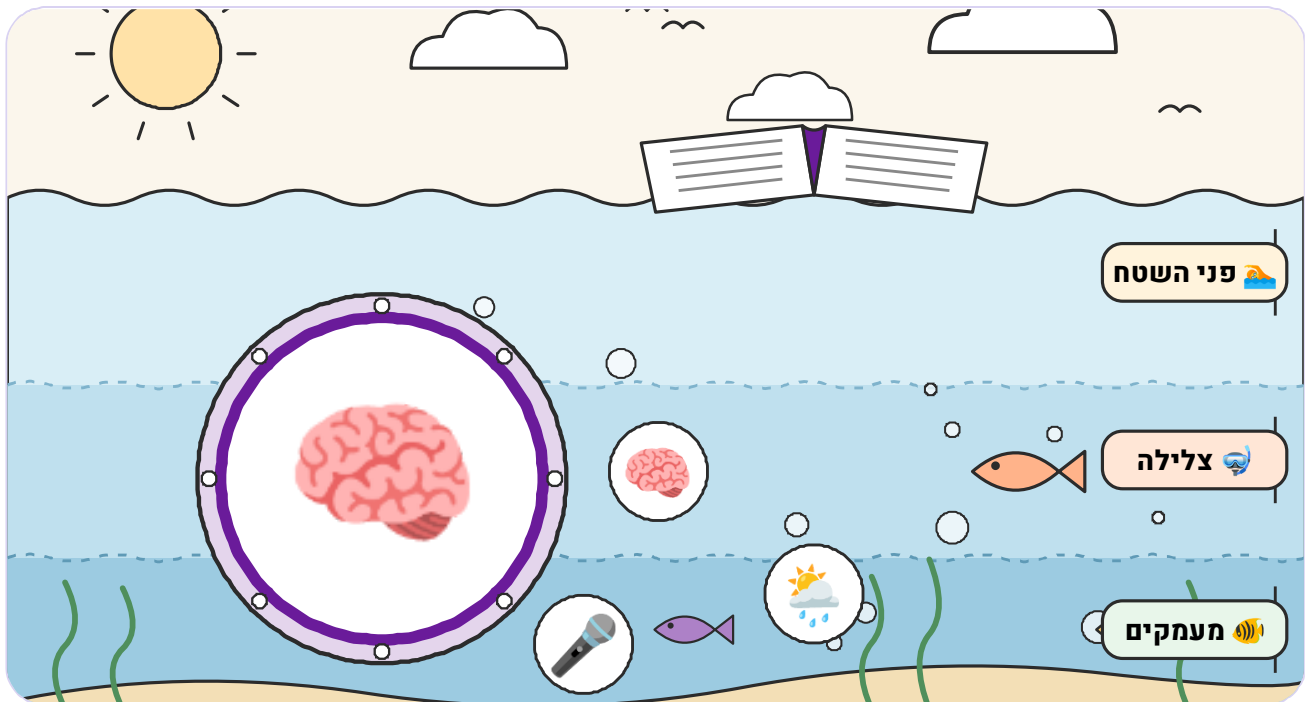

מה קורה לי בפנים: פסיכולוגיה של הנוער

המוח המתבגר בבנייה, שלוש הדקות של יותם לפני הנאום, מזג האוויר הרגשי, והשאלה הגדולה: האם מבחן אישיות יודע מי אתם – צוללים בשלבים: מתחילים על פני המים ויורדים לעומק.

תאריך:

כיתה:

שם:

טקסט ושאלות

- 10 הטקסט: ארבע אותיות עליכם: האם מבחן אישיות יודע מי אתם?
- 12 חלק א' – שחייה על פני השטח
- 13 חלק ב' – צלילה
- 15 חלק ג' – מעמקים
- 18 בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה
- 2 מהדורה למורה ומפתח תשובות

כלים לקריאה

- 6 דף האסטרטגיות
- 7 מפת הצלילה
- 8 סימניות לגזירה
- 9 כרטיסי מילים לקיפול

איך משתמשים?

א. מתחילים בדף האסטרטגיות ובמפת הצלילה. ב. קוראים את הטקסט ועוצרים בתחנת העצירה. ג. עונים על השאלות לפי העומק: פני המים, צלילה והמעמקים. ד. מסיימים בבדיקה עצמית ובכרטיס יציאה.

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות

מהדורה למורה – חט"ע. כאן מרוכז כל מה שצריך לפני השיעור: מטרות, מערך ל-45 דקות, גרסה קצרה, חיבור למודלים של חוסן, טיפים ומפתח תשובות. אפשר להסיר את הדפים האלה לפני צילום החוברת לתלמידים.

מטרות השיעור

- לאתר מידע גלוי בטקסט ולהסיק מסקנות על השינויים במוח המתבגר, על תגובת הלחץ בגוף ועל דרכים פשוטות להירגע.
- לזהות את מבנה הטקסט (סיפורי, מידעי עם טבלה, טיעוני) ואת מרכיבי הטיעון: טענה, ראיה, טענת נגד והפרכה. להשתמש נכון במילות קישור.
- להכיר ארגז כלים להתמודדות רגשית: נשימת בטן, מתן שם לרגש, שינה, תנועה ופנייה למבוגר/ת. לגבש עמדה אישית ומנומקת לגבי מבחני אישיות.

גרסה קצרה – 10 דקות

קוראים את הגרסה המתאימה לכיתה ועונים על שלוש שאלות פני המים. מתרגלים פעם אחת יחד נשימת בטן: חמש בשאיפה וחמש בנשיפה. מסיימים בשאלת דיון אחת ('אמיץ זה לא בלי פחד' או 'סולם או קופסה?') ובתזכורת שמבוגר/ת שמקשיב/ה הוא חלק מארגז הכלים.

שאלת פתיחה לכיתה

אילו הייתם צריכים לתאר את 'מזג האוויר' של השבוע שלכם – שמש, עננים, סופה או קשת – מה הייתם בוחרים? (אפשר לבחור רק בלב, בלי לשחק). ומה לדעתכם קורה במוח כשרגש מרגיש חזק במיוחד?

חוסן מבפנים: גש"ר מאח"ד · עש"ן ד"ק · מעש"ה

עש"ן ד"ק מופיע כסדר הצעדים של יותם: עוצר, מכווץ ומשחרר שרירים, נושם לאט לבטן, אומר לעצמו 'הפחד לא אומר שאני לא מסוגל' וצועד צעד קטן קדימה. גש"ר מאח"ד הוא מפת ארגז הכלים במזג האוויר הרגשי: גוף (נשימה, תנועה), שכל (מה הרגש רוצה לומר), רגש (לתת לו שם), אמונה וערכים, חברה (חבר/ה או מבוגר/ת) ודמיון (לדמיין את עצמי מצליח/ה). מעש"ה מתאים כשחבר או חברה לחוצים: מחויבות ('אני כאן איתך'), עידוד לצעד אחד קטן, שאלות ('מה קרה? מה עוזר לך?') והבניית רצף (מה היה, מה עכשיו, מה הלאה). הלב דופק, הידיים מזיעות והנאום בעוד שלוש דקות? גם ליותר זה קרה. עש"ן ד"ק: עוצרים ואומרים "עצור!", מכווצים ומשחררים כתפיים, נושמים לבטן – חמש פנימה וחמש החוצה, דיבור עצמי – "הפחד לא אומר שאני לא מסוגל/ת", וקדימה – צעד קטן אחד. ובארגז הכלים גם גש"ר מאח"ד: גוף, שכל, רגש, חברה ודמיון. וכשמשו מעיק לאורך זמן – פונים ליועצת או למבוגר/ת משמעותית.

מהדורה למורה

מהדורה למורה - מערך ומפתח תשובות (המשך)

מערך שיעור - 45 דקות

דקות	שלב	מה קורה
5	פתיחה: מזג האוויר שלי	שאלת הפתיחה על 'מזג האוויר' של השבוע. בוחרים רק בלב, ומי שרוצה משתף/ת. מציגים את שלושת מפלסי הצלילה: פני המים, צלילה, המעמקים. לפני הקריאה מנבאים: מה לדעתכם קורה במוח כשרגש מרגיש חזק?
10	צלילה ראשונה: המוח בבנייה	קוראים את הטקסט המידעי עם הטבלה (קליפת המוח הקדם-מצחית, מיקוד חברתי, שעון השינה, התגובה ללחץ). עוצרים בתחנת העצירה. עונים על שאלות פני המים ועל שאלה אחת מתוך הטבלה ('מה עוזר').
10	שלוש הדקות של יותם ותרגול	קוראים את הסיפור, ומסמנים בו את סימני הלחץ בגוף ואת הצעדים לפי עש"ן ד"ק. מתרגלים יחד חמישה סבבים של נשימת בטן: שאיפה עד חמש ונשיפה עד חמש. מי שלא רוצה משתף/ת בשקט או מתבונן/ת.
8	מזג האוויר הרגשי וארגז הכלים	קוראים את הטקסט על רגשות בגיל ההתבגרות. ממפים את הכלים לפי גש"ר מאח"ד על הלוח. משחק קצר בזוגות: 'צעד שבונה את המוח או מלכודת ששוחקת אותו?'.
9	המעמקים: ארבע אותיות עליכם	קוראים את המאמר הטיעוני. בזוגות מאתרים את הטענה, את הראיה (המחקר מ-1989), את טענת הנגד ואת ההפרכה. דיון קצר: סולם או קופסה? כל אחד ואחת מגבשים עמדה ומנמקים אותה.
3	סיכום וכרטיס יציאה	ממלאים כרטיס יציאה. תזכורת למי פונים כשמשוהו מעיק: יועצת, מחנך/ת, נאמני החוסן המורים או נאמני החוסן התלמידים.

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

טיפים להנחיה

- טיפ ליועצת: תאמו את השיעור עם יועצת בית הספר מראש. אם תלמיד או תלמידה משתפים מצוקה, הודו להם על השיתוף והקשיבו בלי לשפוט. אל תאבחנו ואל תבטיחו סודיות, והעבירו את המידע ליועצת עוד באותו יום. אפשרו לכל אחד ואחת 'לדלג' על שאלות אישיות, והציעו תמיד לכתוב על דמות. זכרו: זו תמיכה ולא טיפול. הדגישו שרגשות חזקים, לחץ, פחד ושינה מאוחרת הם נורמליים ונפוצים בגיל הזה, ושמבוגר/ת שמקשיב/ה הוא חלק מארגז הכלים. אל תשתמשו בתוויות קליניות כדי לתאר תלמידים ותלמידות, ואל תעירו על מראה או על גוף.
- דיוק עובדתי: לפי ההערכות המקובלות, המוח ממשיך להבשיל עד אמצע-סוף שנות העשרים, וקליפת המוח הקדם-מצחית היא מהאזורים האחרונים להבשיל. הימנעו מ'בגיל 25 בדיוק'. מחקר הדמיית מוח גדול מ-2025 הציע שהחיווט במוח ממשיך להשתנות גם בתחילת שנות השלושים. המחקר ממשיך להתעדכן (לוודא). על השינה: הורמון השינה מתחיל לעלות מאוחר יותר בערב (בערך שעתיים אחרי ילדים) ונשאר גבוה עד מאוחר יותר בבוקר. בני נוער צריכים כ-8 עד 10 שעות שינה. על המחקר מ-1989: שני חוקרי אישיות, 468 משתתפים ומשתתפות בני 19 עד 93. ארבעה מסולמות המבחן תואמים ארבעה מחמשת הממדים, ולא נמצאה תמיכה ב'טיפוסים' נפרדים.
- אסטרטגיית קריאה בשלושה שלבים. לפני הקריאה: ניבוי לפי הכותרת, הפעלת ידע קודם והצגת מטרת הקריאה. במהלך הקריאה: עצירה בתחנות העצירה, סימון סימני גוף או ראיות, וקריאה חוזרת של הפסקה הרלוונטית כשטועים. אחרי הקריאה: מעבר בין שלושת המפלסים, מפני המים (מה כתוב) דרך מתחת למים (מה בין השורות) ועד המעמקים (מה אני חושב/ת ואיך זה מתחבר אליי).
- מבחני אישיות: הציגו אותם בהגינות. הם כיף, פותחי שיחה ורגע של התבוננות עצמית, אבל לא מדע שקובע מי אתם, ולא בסיס לבחירת חברים, עבודה או מגמת לימוד. אנשים משתנים. אל תכפו עמדה; בקשו מכל תלמיד ותלמידה לנסח עמדה משלהם ולנמק אותה בראיות.

הכוונה לשאלה הפתוחה – חט"ע

מתווה לפסקת טיעון. פתיחה: הצגת הנושא (מבחני אישיות פופולריים). טענה: למשל, 'מבחנים כאלה מהנים ופותרים שיחה, אבל אין לתת להם לקבוע מי אנחנו'. נימוק ראשון עם ראיה: המחקר מ-1989 עם 468 משתתפים ומשתתפות בני 19 עד 93 לא מצא תמיכה ב'טיפוסים' נפרדים, ואישיות היא ממדים רציפים. נימוק שני: מודל חמשת הגורמים (פתיחות, מצפוניות, מוחצנות, נעימות, יציבות רגשית) מתאר אישיות כרצף, ותוויות 'דביקות' עלולות להגביל. טענת נגד: 'התוצאה מתאימה לי בדיוק'. הפרכה: לפי ההערכות, אנשים נוטים לקבל תיאור כללי כאילו נכתב עליהם אישית. מסקנה עם מילת קישור (לפיכך, לכן). מחפשים מילות קישור כמו אולם, יתרה מזו ואף על פי ש..., ומשלב לשוני תקני. גם עמדה הפוכה ומנומקת מתקבלת.

מפתח תשובות למורה – חט"ע. שאלות פתוחות: תשובות אישיות. מחפשים תשובה שנשענת על הטקסט, מנומקת ומנוסחת במשפטים שלמים.

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

שאלה	תשובה
1	ב. לטעון שמבחני אישיות מהנים ופותרים שיחה אך אינם קובעים מי אנחנו, ולבסס זאת בראיות
2	ג. היא מביאה ראיה מחקרית שתומכת בטענה המרכזית
3	1. נכון 2. לא נכון 3. נכון 4. לא נכון
5	„מבחני אישיות הם מראה נחמדה לשיחה...”
6	הם לא גזר דין ולא מדע שקובע מי אנחנו ← ⚖️ טענה; לא מצאו תמיכה בקיומם של 'טיפוסים' נפרדים ← נימוק / ראיה; רובנו נמצאים איפשהו באמצע הסולם ← נימוק / ראיה; משום שתוויות דביקות ← נימוק / ראיה; אבל התוצאה שלי מתאימה לי בדיוק! ← טענת נגד; שום ארבע אותיות לא יכתבו אותה במקומכם ← מסקנה
7	1-ב, 2-ד, 3-א, 4-ג
8	א. צ'פֿ'ן, כמו 'מצפון': תחושת אחריות פנימית וסדר
9	ב. הוספה וחיזוק: הפסקה מוסיפה נימוק נוסף לטענה
10	א. השאלה (מטפורה): תווית שהודבקה לאדם נשאר עליו, וקשה להסיר אותה

כלים לקריאה

דף האסטרטגיות: איך קוראים לעומק?

אחרי הטקסט

מסכמים במשפט

מה הרעיון המרכזי – במילים שלי?

בוחנים בעין ביקורתית

האם הנימוקים משכנעים? מה חסר?

מחברים לחיים

איפה פגשתי משהו דומה? מה עמדתי?

בזמן הטקסט

מסמנים בעיפרון

מילה לא מוכרת – עיגול. משפט חשוב – קו.

עוצרים בתחנות

מה קרה עד עכשיו? מה אני מנחש/ת שיקרה?

ממפים את הטיעון

טענה, נימוקים, טענת נגד, הפרכה ומסקנה. שימו לב למילות קישור.

לפני הטקסט

מציצים בכותרת ובתמונה

על מה הטקסט? מה כבר ידוע לי על הנושא?

קובעים מטרה

למה אני קורא/ת? למידע, להנאה, כדי לגבש דעה?

מזהים סוגה ומטרה

טור, כתבה, מאמר טיעון? מה הכותב/ת רוצה להשיג?

מקרא סימונים בעיפרון

מתחבר אליי

מפתיע אותי

לא הבנתי

משפט חשוב

מילה לא מוכרת

רשימת בדיקה לקורא/ת

קראתי את הכותרת ושאלתי את עצמי על מה הטקסט ☐

קראתי את כל הטקסט עד הסוף ☐

סימנתי מילה שלא הבנתי ☐

קראתי שוב את מה שלא היה ברור ☐

המטרה שלי בקריאה

למה אני קורא/ת את הטקסט הזה? מה הייתי רוצה לגלות?

כלים לקריאה

מפת הצלילה: סוג הטקסט ומילים חדשות

מפת הצלילה שלי

מעמקים

חושבים, מביעים דעה ויוצרים

צלילה

מסיקים, מקשרים ובודקים מילים ומבנה

שחייה על פני השטח

מוצאים מידע שכתוב בטקסט

סוג הטקסט: טקסט טיעוני

מה מאפיין את סוג הטקסט הזה? כתבו שני סימנים שתחפשו בקריאה:

לפני שצוללים

מה אני חושב/ת שיקרה בטקסט? (לפי הכותרת)

מילים חדשות

מילה	פירוש	משפט משלי
גזר דין	החלטה סופית שאי אפשר לשנות	
מוחצנים	אנשים שנהנים מחברה ושואבים אנרגיה ממפגשים	
מצפוניות	אחריות, סדר והקפדה על משימות	
ממדים רציפים	סולמות עם דרגות רבות בין שני הקצוות	
בבואה	השתקפות, למשל במים או במראה	

סימניות לגזירה

גזרו לאורך הקו המקווקו ✂

המעמקים

מעבר לשורות

- האם הטיעון משכנע? למה?
- מה טענת הנגד החזקה ביותר?
- מה עמדת המנומקת?
- איך זה מתחבר לחברה שלנו?

השאלה שלי: 📝

מה קורה לי בפנים: פסיכולוגיה של

הנוער

חט"ע 📖

צלילה

בין השורות

- מה תפקיד הפסקה בטקסט?
- איזה יחס לוגי יוצרת מילת הקישור?
- מה המטרה של הכותב/ת?
- מה פירוש הביטוי בהקשר?

השאלה שלי: 📝

מה קורה לי בפנים: פסיכולוגיה של

הנוער

חט"ע 📖

פני המים

כתוב בטקסט

- מי? מה? איפה? מתי?
- איזה פרט מוכיח?
- מה קרה קודם ומה אחר כך?
- איפה זה כתוב?

השאלה שלי: 📝

מה קורה לי בפנים: פסיכולוגיה של

הנוער

חט"ע 📖

כלים לקריאה

כרטיסי מילים לקיפול

גזרו כל כרטיס, קפלו לאורך הקו המנוקד שבאמצע – המילה מקדימה והפירוש מאחור. תרגלו בזוגות. ✂

החלטה סופית שאי אפשר לשנות	גזר דין
אנשים שנהנים מחברה ושואבים אנרגיה ממפגשים	מוחצנים
אחריות, סדר והקפדה על משימות	מצפוניות
סולמות עם דרגות רבות בין שני הקצוות	ממדים רציפים
השתקפות, למשל במים או במראה	בבואה
הוספה וחיזוק של נימוק	יתרה מזו
הסקת מסקנה או תוצאה	לפיכך
ניגוד או הסתייגות	אולם

ארבע אותיות עליכם: האם מבחן אישיות יודע מי אתם?

לפני הקריאה

סוג הטקסט: טקסט טיעוני. לפי הכותרת, מה לדעתכם תהיה עמדת הכותב/ת כלפי מבחני אישיות ברשת? כתבו השערה ונמקו אותה.

הניחוש שלי:

מילון קטן

גזר דין

החלטה סופית שאי אפשר לשנות

מוחצנים

אנשים שנהנים מחברה ושואבים אנרגיה ממפגשים

מצפוניות

אחריות, סדר והקפדה על משימות

ממדים רציפים

סולמות עם דרגות רבות בין שני הקצוות

בבואה

השתקפות, למשל במים או במראה

הערות שלי

1 שלחו לכם קישור בקבוצת הכיתה, עניתם על שלושים שאלות, ובסוף קיבלתם ארבע אותיות. פתאום יש לכם 'סוג', יש לכם תיאור מחמיא, ויש לכם תשובה לשאלה הגדולה מכולן: 'מי אני בכלל?'. מבחן ארבע האותיות הפופולרי ומבחנים דומים לו כבשו את הרשת. אבל האם ארבע אותיות באמת יכולות לסכם אדם?

2 קל להבין את הקסם. המבחנים האלה מהנים, הם נותנים תחושת שייכות ('גם את כזאת? גם אני!'), והם מציעים שפה פשוטה לדבר על עצמנו בתקופה שבה השאלה 'מי אני' מעסיקה כמעט כל מתבגר ומתבגרת. אולם דווקא משום שהם כל כך מושכים, כדאי לעצור ולבדוק אותם. הטענה שלי ברורה: מבחני אישיות הם מראה נחמדה לשיחה ולרגע של מחשבה על עצמנו, אבל הם לא גזר דין ולא מדע שקובע מי אנחנו.

3 הראיה הראשונה מגיעה מהמחקר עצמו. כבר בשנת 1989 בדקו שני חוקרי אישיות את מבחן ארבע האותיות הפופולרי מול מודל חמשת הגורמים, המסגרת שבה משתמשים חוקרי האישיות. במחקר השתתפו 468 בני אדם בגילים 19 עד 93 (267 גברים ו-201 נשים).

החוקרים מצאו שארבעה מהסולמות של המבחן אכן תואמים ארבעה מתוך חמשת הממדים של המודל. ובכל זאת, הם לא מצאו תמיכה בקיומם של 'טיפוסים' נפרדים. במילים אחרות: את מה שהמבחן מודד אפשר למדוד, אבל הוא לא מחלק אנשים לקופסאות.

4 יתרה מזו, בני אדם אינם מתחלקים לשתי קבוצות של 'מוחצנים' מול 'מופנמים'. רובנו נמצאים איפשהו באמצע הסולם, ובמצבים שונים אנחנו מתנהגים אחרת: שקטים בכיתה חדשה ופטפטנים עם החברים הקרובים. לפיכך פסיכולוגים מדעיים מעדיפים את מודל חמשת הגורמים, שמתאר אישיות כחמישה ממדים רציפים: פתיחות, מצפוניות, מוחצנות, נעימות ויציבות רגשית. כל אחד ואחת מאיתנו נמצא/ת במקום מסוים על כל סולם, ולא מקבל/ת תווית אחת שמכסה הכול. וחשוב מכך: אנשים משתנים לאורך השנים.

● **תחנת עצירה:** עצרו רגע: מה קרה עד כאן? מה לדעתכם יקרה עכשיו?

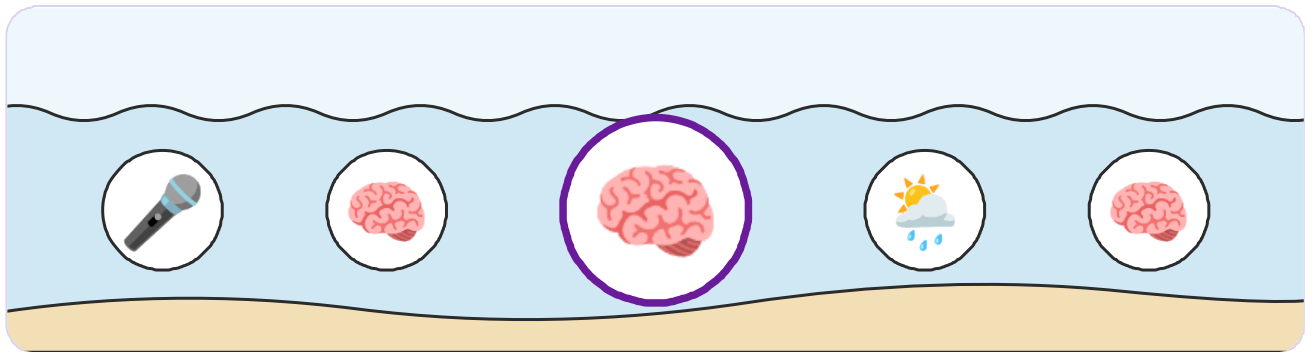
ארבע אותיות עליכם: האם מבחן אישיות יודע מי אתם?

(המשך)

5 ולמה זה בכלל משנה? משום שתוויות דביקות. תלמידה שהחליטה 'אני מופנמת' עלולה לוותר מראש על הצגה בכיתה. חבר שקיבל תווית של 'חסר רגש' עלול להפסיק לנסות להקשיב. כשמבחן הופך ממשחק לזהות, הוא מפסיק לתאר אותנו ומתחיל להגביל אותנו. לכן אין לבחור לפיו חברים, מגמת לימודים או מקצוע.

6 אף על פי כן, רבים יטענו: 'אבל התוצאה שלי מתאימה לי בדיוק!'. זו טענה רצינית, ואין סיבה לזלזל בתחושה הזאת. אולם לפי ההערכות, לכולנו יש נטייה לקבל תיאור כללי וחיובי כאילו נכתב במיוחד עלינו. משפט כמו 'לפעמים את/ה חברותי/ת ולפעמים את/ה צריך/ה זמן לבד' מתאים כמעט לכל אדם. לכן העובדה שהתוצאה 'מרגישה נכונה' אינה מוכיחה שהמבחן מדויק. היא מראה בעיקר שהתיאור כללי מספיק.

7 אז האם לזרוק את כל המבחנים לים? לדעתי, לא בהכרח. הגישה שאני מציעה היא גישה מאוזנת: ליהנות מהם, לצחוק עליהם עם חברים ולהשתמש בהם כפתיחה לשיחה. אפשר לראות בהם בבואה במים, שמראה משהו אבל רועדת ומשתנה, ולא תעודת זהות. מי אתם באמת? זו שאלה שהתשובה עליה נכתבת כל יום מחדש: בבחירות, בהרגלים וביחס לאחרים. שום ארבע אותיות לא יכתבו אותה במקומכם. ומה דעתכם?

ארבע אותיות עליכם: האם מבחן אישיות יודע מי אתם?

שם: _____

חלק א' - שחייה על פני השטח

נתחיל בפני המים: אתרו בטקסט עובדות ופרטים.

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

1

מהי מטרתו העיקרית של הטקסט?

- א. לשכנע שמבחני אישיות מזיקים תמיד ושיש לאסור אותם בבתי הספר
- ב. לטעון שמבחני אישיות מהנים ופותרים שיחה אך אינם קובעים מי אנחנו, ולבסס זאת בראיות
- ג. לתאר באופן ניטרלי איך ממלאים מבחן אישיות ברשת

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

2

מה תפקידה של הפסקה השלישית במבנה הטיעון?

- א. היא מציגה טענת נגד לעמדת הכותב/ת
- ב. היא מסכמת את הטקסט ומזמינה את הקוראים להביע דעה
- ג. היא מביאה ראיה מחקרית שתומכת בטענה המרכזית

בדיקת פרטים

פני המים • כתוב בטקסט

3

נכון או לא נכון? סמנו ✓ בטבלה

המשפט	נכון ✓	לא נכון ✗
במחקר משנת 1989 השתתפו 468 בני אדם.	☐	☐
החוקרים מצאו תמיכה בקיומם של 'טיפוסים' נפרדים.	☐	☐
לפי מודל חמשת הגורמים, האישיות מתוארת כחמישה ממדים רציפים.	☐	☐
הכותב/ת ממליץ/ה לבחור מגמת לימודים לפי תוצאת המבחן.	☐	☐

אוצר מילים בהקשר

פני המים • כתוב בטקסט

4

השלימו את המשפטים בעזרת מחסן המילים

מדויק

כללי

דביקות

רציפים

מחסן מילים:

- מודל חמשת הגורמים מתאר אישיות כחמישה ממדים _____.
- לפי הכותב/ת, תוויות _____ ועלולות להגביל אותנו.
- התוצאה 'מרגישה נכונה' בעיקר משום שהתיאור _____ מספיק.

שאלות לפי עומק • חט"ע

ארבע אותיות עליכם: האם מבחן אישיות יודע מי אתם? (המשך)

שם: _____

חלק ב' - צלילה

עכשיו צוללים: הסיקו מסקנות, בחנו את מבנה הטיעון ואת הלשון.

סימון בטקסט

צלילה • בין השורות

5

מסמנים בטקסט

- סמנו בצהוב את המשפט שבו הכותב/ת מנסח/ת את הטענה המרכזית.
- סמנו בירוק את טענת הנגד ובכחול את ההפרכה שלה.
- סמנו בקו את המשפט שבו הכותב/ת מציג/ה את הטענה המרכזית של הטקסט.

מיון וארגון

צלילה • בין השורות

6

מיינו את המשפטים מהטקסט לפי תפקידם בטיעון. (מיינו: סמנו ✓ בעמודה המתאימה)

הפריט	טענה	נימוק / ראיה	טענת נגד	מסקנה
הם לא גזר דין ולא מדע שקובע מי אנחנו	☐	☐	☐	☐
לא מצאו תמיכה בקיומם של 'טיפוסים' נפרדים	☐	☐	☐	☐
רובנו נמצאים איפשהו באמצע הסולם	☐	☐	☐	☐
משום שתוויות דביקות	☐	☐	☐	☐
אבל התוצאה שלי מתאימה לי בדיוק!	☐	☐	☐	☐
שום ארבע אותיות לא יכתבו אותה במקומכם	☐	☐	☐	☐

קישור מושגים

צלילה • בין השורות

7

מתחו קו בין מילת הקישור לבין תפקידה הלוגי בטקסט

א. ניגוד או הסתייגות

1. יתרה מזו

ב. הוספה וחזוק של נימוק

2. לפיכך

ג. הכרה בטענה נגדית למרות מה שנאמר

3. אולם

ד. הסקת מסקנה או תוצאה

4. אף על פי כן

ארבע אותיות עליכם: האם מבחן אישיות יודע מי אתם? (המשך)

שם: _____

משמעות ביטוי

צלילה • בין השורות

8

בפסקה הרביעית מופיע הממד 'מצפוניות'. מהו השורש של המילה, ולאילו מילה מוכרת היא קשורה?

א צִפִּי, כמו 'מצפון': תחושת אחריות פנימית וסדר

ב צִפִּיָּה, כמו 'צפייה': להסתכל ולראות

ג פִּנִּיָּה, כמו 'פנייה': לפנות למישהו

מבנה ומטרה

צלילה • בין השורות

9

מה היחס הלוגי שמביע הצירוף 'יתרה מזו' בתחילת הפסקה הרביעית?

א ניגוד: הפסקה סותרת את מה שנאמר קודם

ב הוספה וחיזוק: הפסקה מוסיפה נימוק נוסף לטענה

ג סיבה: הפסקה מסבירה למה נערך המחקר

מבנה ומטרה

צלילה • בין השורות

10

הכותב/ת כותב/ת: 'תוויות דביקות'. מה מבטא האמצעי הרטורי הזה?

א השאלה (מטפורה): תווית שהודבקה לאדם נשארת עליו, וקשה להסיר אותה

ב תיאור מדויק של מדבקות שמחלקים במבחנים

ג שאלה רטורית שאינה מצפה לתשובה

מבנה ומטרה

צלילה • בין השורות

11

הסבירו כיצד הפסקה השישית תורמת לשכנוע הקוראים. התייחסו למבנה 'טענת נגד והפרכה' ולמילות הקישור שבה.

שאלות לפי עומק · חט"ע

ארבע אותיות עליכם: האם מבחן אישיות יודע מי אתם? (המשך)

שם:

12

צלילה · בין השורות

מבנה ומטרה

הטקסט נפתח בתיאור חוויה מוכרת ומסתיים בשאלה 'ומה דעתכם?'. הסבירו את תפקידם של הפתיחה והסיום ביחס למטרת הטקסט.

13

צלילה · בין השורות

מארגן גרפי

מלאו את הטבלה: לכל טענה בטקסט כתבו את הנימוק או הראיה ודוגמה מתוך הטקסט.

טענה	נימוק או ראיה	דוגמה מהטקסט

חלק ג' - מעמקים

במעמקים תביעו דעה, תיצרו ותחברו את הנושא לעצמכם.

14

המעמקים · מעבר לשורות

העברה למקרה חדש

על סמך הטקסט, מה נועם יכול/ה לחשוב או לעשות לפני שיוותר/תוותר?

מקרה לבחינה: התווית של נועם

נועם, בן 16, מילא/ה מבחן ברשת וקיבל/ה תוצאה של 'מופנם/ת מובהק/ת'. עכשיו נועם שוקל/ת לוותר על ההשתתפות בדיבייט הכיתתי, כי 'זה פשוט לא אני'.

ארבע אותיות עליכם: האם מבחן אישיות יודע מי אתם? (המשך)

שם:

שיח בכיתה

המעמקים • מעבר לשורות

17

מעגל שיח

- יותם אמר: 'אמיץ זה לא בלי פחד. אמיץ זה לעלות עם הפחד.' האם אתם מסכימים ומסכימות עם המשפט? אפשר לענות בעזרת דוגמה מסיפור, מסרט או מדמות שאתם מכירים, ולא חייבים לשתף רגע אישי.
- הטקסט 'המוח שלכם עדיין בבנייה' טוען שסיכון הוא לא תמיד רע. אילו סיכונים 'בונים חיים', ואיך מבחינים בינם לבין סיכונים שכדאי לוותר עליהם?
- אם רגשות הם כמו מזג אוויר, מה אפשר לעשות כשמגיעה 'סופה'? איזו מגירה בארגז הכלים (גוף, שכל, רגש, אמונה וערכים, חברה, דמיון) נראית לכם הכי שימושית, ולמה?
- האם מבחן ארבע האותיות הפופולרי יכול לעזור לנו להכיר את עצמנו, או שהוא עלול להדביק לנו תווית? מתי תוצאה של מבחן כזה היא בסיס לשיחה, ומתי היא כבר 'גזר דין'? גבשו עמדה משלכם ונמקו אותה.

ייצוג חזותי

המעמקים • מעבר לשורות

18

שרטטו שני ציורים זה לצד זה: 'בבואה במים' ו'תעודת זהות'. כתבו מתחת לכל ציור מה הוא מלמד על מבחני אישיות.

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו

סמנו בכל שורה איך אתם מרגישים

עוד לא	בערך	בטוח/ה	
			אני יודע/ת לזהות בטקסט טיעוני טענה, ראיה, טענת נגד והפרכה.
			אני יודע/ת להסביר את ההבדל בין חלוקה ל'טיפוסים' לבין ממדים רציפים.
			אני יודע/ת להסביר את התפקיד של מילות קישור כמו 'יתרה מזו' ו'אולם'.

כרטיס יציאה

מה קורה לי בפנים: פסיכולוגיה של הנוער • חט"ע

שם:

כיתה:

תאריך:

1. במשפט אחד: למה לדעת הכותב/ת 'מרגיש נכון' אינו 'מוכח'?

2. איזו ראיה בטקסט שכנעה אתכם יותר מכול? נמקו בקצרה.

3. כתבו שאלה אחת שהייתם רוצים לשאול את הכותב/ת.

כמה נהנית מהטקסט? 1 2 3 4 5

מה אני לוקח/ת איתי מהטקסט? כתבו או ציירו

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה (המשך)

יצרה: רוית ראש בן ישי

לצלול פנימה • מה קורה לי בפנים: פסיכולוגיה של הנוער • חוברת תלמיד לחט"ע

